rūmų pastato ŠV sienos ėjo iš vienos akmenų eilės mūrytos pertvaros pamatas, kurio PR pusėje atidengtas iš akmenų ir raudonų plytų nuolaužų sudėto 1,8x1,5 m dydžio grindinio fragmentas.

Žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų metu surinkti 194 radiniai – kaimiška ir glazūruota keramika, plokštinių koklių fragmentai, fajanso šukės, kaltinės vinys, datuojami XVIII a. pabaiga – XX a. pradžia. Radiniai perduoti Kelmės krašto muziejui.

2 pav. Perkasoje 1 atidengta neišlikusio medinio rūmų priestato PV pamatų siena iš PR. V. Ostašenkovienės nuotr.

Fig. 2. The SW foundation wall, as seen from the SE, of the vanished wooden manor house addition. The foundation was unearthed in trench 1.

The Grounds of Pakėvis Manor

In 2011, a field evaluation was conducted on the grounds of Pakėvis Manor (Samogitia). 14 test pits were excavated in the vicinity of the manor house, which is being reconstructed, and the storehouse, which is being rebuilt, and three trenches at the site of a planned manor house addition, a total of 82 m^2 (Fig. 1). The foundation of a former wooden addition was unearthed in the trenches (Fig. 2). The addition was 19.5 m long NW – SE and 10 m wide NE – SW. 194 late 18th – early 20th-century finds were collected: rustic and glazed ceramics, fragments of panel stove tiles (*Blattkacheln*), faience sherds, hand-forged nails.

Alfreda Petrulienė

Radvilonių dvaro oficina

Radvilonių dvaro (UK 7100) (Radviliškio r.) istorija, kiek siekia rašytinės žinios, nuo 1789 m. yra susijusi su vokiečių kilmės baronų fon Ropų gimine. Šio dvaro žemės dabartinėje Alksnupių apylinkėje XVI a. buvo Šeduvos seniūnijos, o vėliau – XVIII a. pabaigoje – Šeduvos grafystės valdose. Ropų giminė iki pat XX a. vidurio šiame regione valdė daugelį dvarų, kurių vienas didžiausių buvo Pakruojyje.

Teodoro fon Ropo įpėdiniai ilgainiui pasidalijo dvarus taip, kad XIX a. pradžioje Radviloniai tapo vienos iš Ropų giminės atžalų šeimos atskira rezidencija. XIX a. viduryje Radvilonius valdė Adolfas fon Ropas, vėliau – Fridrichas fon Ropas, o nuo 1906 m. – jo sūnus Alfredas Fridrichas, kuris mirė 1919 m. Po jo mirties Radvilonių dvaras, kurį sudarė daugiau kaip 100 ha žemės, buvo padalintas

žmonai ir vaikams. Po 1921 m. turto padalijimo Radvilonių dvaras turėjo 766,216 ha žemės. 1923 m. žemės reformos metu dalis šių žemių buvo paimta į žemės fondą naujakuriams aprūpinti. Radvilonių dvarui liko 185,55 ha. 1941 m. Radvilonių dvaro sodyba buvo nacionalizuota. Ropai, nors ir turėjo Lietuvos pilietybę, repatrijavo į Vokietiją. Po II Pasaulinio karo dvare įsikūrė „Draugo" kolūkis. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, dvaro sodybos pastatai ir jų grupės išparduoti pajininkams (įvairiems savininkams). Iš tokių šeimininkų 2006 m. Irena Rainčė nusipirko pagrindinį dvaro pastatą su oficina, o dalį parko teritorijos 50 metų įsigijo nuomos teisėmis.

Radvilonių dvaro klasicistiniai rūmai statyti XVIII a. pabaigoje. XIX a. pradžioje Teodoro fon Ropo įpėdiniai pasidalijo Raudondvarį, o Radvilonius pradėjo valdyti kaip atskirą vienetą. Centrinių rūmų sujungimas su oficina išlikęs irgi iš XIX a. pradžios. Manoma, kad rūmų pastatą su oficina jungė oranžerija.

Buvusi vienaaukštė oficina šalia gyvenamųjų rūmų, – tai stačiakampio plano 26x13,5 m (pagal 1992 m. aprašą 22x13,5 m) mūrinis tinkuotas pastatas dvišlaičiu stogu, kuris 2005 m. sudegė. Pastato planinė struktūra nuolat keitėsi: iki 1933 m. jame buvo įsikūrusi pieninė. Artimiausias dvarui pastatas turėjo tiesioginį ryšį su gyvenimu, vykusiu rūmuose. Čia buvo aptarnaujančios paskirties dvaro tarnų gyvenamosios patalpos. Tarybiniu laikotarpiu šiame pastate buvo įrengti 4 gyvenamieji butai.

Radvilonių dvaro ansamblį sudarė rūmai ir per 16 sodybos pastatų, kurių dauguma išlikę, bet yra apverktinos būklės. Parko landšaftas, želdiniai, Šakos upelis sužaloti melioratorių, kapinių koplyčia ir pačios kapinės sunyko. Radvilonių dvaro sodybai 1989 m. spalio 18 d. aktu nustatytos architektūros ansamblio teritorijos ir saugomo gamtinio landšafto zonos ribos. Parko teritorija užima 13,4 ha, saugomo gamtinio landšafto zona – 2,4 ha. 1991 m. gruodžio 23 d. KPC raštu Nr. 246 buvusiai Radvilonių dvaro sodybai suteiktas Kultūros paminklo statusas.

Archeologiniai kasinėjimai ir tyrimai atlikti šalia buvusios oficinos pastato ir naujai suformuoto vietinio kelio privažiavimui prie centrinių rūmų, 8x26 m dydžio kieme, kur atlikus pastato remontą ir paklojus įrangą bus įrengtas nuotekų rezervuaras. Tyrinėjimų metu šioje teritorijoje ištirtos 2 perkasos, iš viso 19 m² plotas. Buvusios oficinos pastato 8x26 m dydžio teritorija, kurioje vykdyti žvalgomieji tyrimai, iš paviršiaus užpilta smėliu, sumaišytu su žvyru, smulkiais ir stambesniais lauko akmenimis, nes nuolat buvo važinėjama. Velėna susiformavusi tik vietomis, todėl iki 50–60 cm gylio (ypač abiejų perkasų V pusėse) fiksuotas formuojamo žvyrkelio su buitinių šiukšlių, plytgalių priemaiša gruntas. Pirmoje perkasoje ištirtas gruntas buvo su žvyro, plytgalių, degėsių, juodžemio intarpais – judintas, perkastas. Grynas rusvas molžemis 70–80 cm gylyje palaipsniui šviesėjo, įgilinus perkasą iki 95–105 cm gylio, fiksuotas įžemis. Šioje perkasoje kultūrinis sluoksnis suardytas.

Antros perkasos, kuri ištirta buvusios oficinos teritorijos Š gale, viršutinis grunto sluoksnis iki 80 cm judintas, perkastas, sluoksniuotas žvyruojant įvažiavimą. 10–15 cm gylyje rasta 15 tarybinio laikotarpio kapeikų ir viena 1934 m. reichsmarkė, įvairų buitinių šiukšlių, plytų nuolaužų. 80 cm gylyje atidengtas 60 cm gylio griovys – irigacinis senojo dvaro įrenginys akmenimis grįstu dugnu, statmenai per vieną akmenį sutvirtintomis

1 pav. Perkasos 2 dugne 1,2 m gylyje atidengtas senasis Radvilonių dvaro irigacinis įrenginys – lauko akmenimis grįstas griovys – kanalas, skirtas lietaus vandeniui, nuotekoms nutekėti. A. Petrulienės nuotr.

Fig. 1. The old Radviloniai Manor irrigation installation, i.e. a fieldstone-paved ditch – channel for draining rainwater and sewage that was unearthed in the bottom of trench 2 at a depth of 1.2 m.

sienelėmis. Jis 2,2 m pločio, lovio formos dugnu, kuriame suformuota kelių centimetrų gylio vagelė – latakas vandeniui (nuotekoms) nutekėti (1 pav.). Griovys įrengtas iš įvairaus dydžio jokiu skiediniu nesutvirtintų lauko akmenų. Šis įrenginys, pavadintas grioviu ar kanalu, galbūt siekia XVIII a. pabaigą, bet greičiausiai pradėtas statyti XIX a. pradžioje, kai Radvilonių dvaras tapo atskira fon Ropų rezidencija. Manoma, kad šis grįstas griovys buvo pritaikytas ne vien gruntiniam ar lietaus vandeniui nutekėti, bet ir nuotekoms, kai XIX a. viduryje buvusioje oficinoje buvo įrengta pieninė, o pati oficina rekonstruota, pailginta. Ilgainiui praradęs savo funkcijas, šis įrenginys buvo užpiltas, užlygintas ir užmirštas, o melioracijos metu vandenys nukreipti į atvirą griovį, kokiu ir virto Šakos upelis. Antroje perkasoje fiksuotas 60–65 cm storio nesuardytas kultūrinis sluoksnis. Remiantis tyrimų duomenimis, šis grįstas griovys – kanalas, pavadintas irigaciniu įrenginiu, kurio atkarpa atidengta perkasoje 2, turi išliekamąją vertę, todėl rekomenduojama jį išsaugoti.

The Radviloniai Manor Officina

In 2011, a field evaluation was conducted beside the former officina building and the newly designed local access road near the central manor house in an 8 x 26 m courtyard on the grounds of Radviloniai Manor (N Lithuania). Two trenches (a total of 19 m^2) were excavated on the grounds. A destroyed cultural layer was found in the first. A stone-paved, 60 cm deep ditch – channel with perpendicularly reinforced walls one stone thick, i.e. the old manor's irrigation installation for draining rainwater and sewage (Fig. 1), was unearthed in the second at a depth of 80 cm. The construction of this installation was probably begun in the early 19th century when Radviloniai Manor became the separate residence of von Ropp.